НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА У БЕОГРАДУ

Одлуком Изборног већа Филолошког факултета Универзитета у Београду број 734/1 од 25. 3. 2015. године именовани смо у Комисију за припрему извештаја о кандидатима који су се јавили на конкурс за избор ванредног професора за ужу научну област Српска књижевност, предмет Средњовековна књижевност. После детаљног увида у приспелу документацију на конкурс објављен у листу *Послови*, бр. 656, од 13. 1. 2016. године, Комисија подноси следећи

И З В Е Ш Т А Ј

На конкурс за избор ванредног професора за предмет Средњовековна књижевност на Филолошком факултету Универзитета у Београду пријавила се др Зорица Витић, доцент Филолошког факултета у Београду. Кандидат је поднео сву неопходну документацију.

1. БИОГРАФСКИ ПОДАЦИ

а) ***Лични подаци***

Зорица С. Витић, рођена 25. јула 1965. године у Београду; електронска адреса: zv2207@gmail.com

б) ***Подаци о досадашњем образовању***

1990: дипломирала 29. 01. 1990 на Филолошком факултету Универзитета у Београду, на Групи за југословенске књижевности и општу књижевност са темом *Апокриф о гостољубљу Авраамовом у српском рукописном наслеђу*.

1997: магистрирала 1997. на Филолошком факултету Универзитета у Београду, у оквиру смера наука о књижевности, са темом *Житије св. Антонија у српској рукописној традицији*.

2010: на Филолошком факултету Универзитета у Београду 10. 11. 2010. одбранила докторску дисертацију *Житије св. Панкратија Тавроменијског у српској рукописној традицији*.

Од 1993. запослена на Филолошком факултету, од 2011. године у звању доцента. Предаје српску средњовековну књижевност, а бави се проучавањем средњовековних рукописа, историјом средњовековне литературе, византијским утицајем на српску средњовековну житијну књижевност, као и израдом електронског корпуса српског језика на језичкој грађи од XII до XVIII века.

в) ***Професионална каријера***

1993-2011: асистент на Филолошком факултету Универзитета у Београду, Катедра за српску књижевност са јужнословенским књижевностима, предмет: Средњовековна књижевност.

21. 06. 2011. изабрана у звање доцента на Филолошком факултету Универзитета у Београду, Катедра за српску књижевност са јужнословенским књижевностима, предмет: Средњовековна књижевност.

Др Зорица Витић држи наставу (предавања и вежбања) на предметима *Средњовековна књижевност* (студијска група 01), *Историја средњовековне књижевности* (студијска група 06). Била је ментор или члан комисије више дипломских и мастер радова.

Током досадашње научне каријере др Зорица Витић учествовала је у неколико научних пројеката Министарства науке Републике Србије као и на неколико међународних и домаћих научних скупова.

2. БИБЛИОГРАФСКИ ПОДАЦИ

а) ***Библиографија радова до избора у звање доцента (до 2011)***

Монографске публикације:

1. *Антологија старе српске поезије*, Београд, Народна књига, 2003, 309 стр; 2. изд. 2004.

Студије и чланци:

2. *Молитве пред Четворојеванђељем Архива Српске Академије наука и уметности број 149,* Археографски прилози 10/11, Београд 1988-89, стр. 107-113.

3. *Петковићеви одломци јеванђеља из друге половине тринаестог века,* Археографски прилози 13, Београд 1991, стр. 263-285.

4. *Апокриф о Гостољубљу Аврамовом у српском рукописном наслеђу,* Археографски прилози 14, Београд 1992, стр. 67-104.

5. *Песма смрти (Рукопис бр. 17 Патријаршијске библиотеке),* Књижевна историја XXVII/95, Београд 1995, стр. 113-123.

6. *Демонска искушења у Теодосијевом „Житију св. Петра Коришког“*, Научни састанак слависта у Вукове дане 28/1, Београд 1999, стр. 143-153.

7. *„Житије светог Антонија“ у српској рукописној традицији*, Археографски прилози 21, Београд 1999, стр. 37–131.

8. Ђорђе Трифуновић, Зорица Витић, *Житије краља Драгутина, у монаштву Теоктиста*, Зборник Матице српске за књижевност и језик, књ. XLVII, св. 1, Нови Сад 1999, стр. 117–141.

9. *Попис објављених радова Ђорђа Трифуновића*. У: *Словенско средњовековно наслеђе* (Зборник посвећен Ђорђу Трифуновићу), Београд 2002, 9–33.

10. *О двема преписивачким грешкама у најстаријим српскословенским књижевним текстовима*, У: *Словенско средњовековно наслеђе* (Зборник посвећен Ђорђу Трифуновићу), Београд 2002, стр. 109–115.

11. *Доментијан: Житије светога Симеона и Житије светога Саве* (фреквенцијски речник), Београд : Институт за експерименталну фонетику и патологију говора, Лабораторија за експерименталну психологију Филозофског факултета у Београду, 2003.

12. *Теодосије Хиландарац: Житије светога Саве* (фреквенцијски речник), Београд : Институт за експерименталну фонетику и патологију говора, Лабораторија за експерименталну психологију Филозофског факултета у Београду, 2004.

13. *Именик места и личности у Житију*. У: *Константин Философ и његов Живот Стефана Лазаревића, деспота српскога* (фототипско издање), Лио, Горњи Милановац, 2004, 033–046.

14. *Преводи Презвитера Јована на Светој Гори Атонској*, Пета казивања о Светој Гори, Београд: Просвета, Друштво пријатеља Свете Горе Атонске: САНУ, Византолошки институт, 2007, 35–48.

15. Ђорђе Костић, *Квантитативни опис структуре српског језика*, књ. 1–3, *Српски језик од XII до XVIII века*, Доментијан, *Живот светога Симеона и Живот светога Саве*, I–III, ИЕФПГ Београд, ЛЕП Филозофски факултет у Београду, ЈП Службени гласник, библиотека LEXIS, едиција Речници и енциклопедије, Београд 2009 (900+1058+1143 стр.).

16. Ђорђе Костић, *Квантитативни опис структуре српског језика*, књ. 4, *Српски језик од XII до XVIII века*, Теодосије Хиландарац, *Живот светога Саве*, ИЕФПГ Београд, ЛЕП Филозофки факултет у Београду, ЈП Службени гласник, библиотека LEXIS, едиција Речници и енциклопедије, Београд 2010, 1249 стр. [са Владаном Тријићем]

17. *Текст „Житија светог Антонија“ према српским преписима*, Археографски прилози 31-32, Београд 2009-2010, стр. 269-343.

18. *Стари словенски превод „Житија св. Панкратија Тавроменијског“ као културно-историјски посредник*, Научни састанак слависта у Вукове дане, 39/2, Београд 2010, стр. 25-32.

19. *Датирање средњовековних рукописа*, Школска библиотека и настава језика и књижевности, Књ. 1, Филолошки факултет Универзитета у Београду, Београд 2010, стр. 107–116.

Прикази и критике:

20. „H. Goldblatt, *The Church Slavonic Language Question in the 14th and 15th Centuries: Constantine Kostenecki's Skazanie iz'javljenno o pismenex,* in: *Aspects of the Slavic Language Question,* vol. I, edd. R. Picchio & H. Goldblatt, New Haven, 1984, pp. 67-98“, Прилози за КЈИФ 55-56 (1989-90), Београд 1992, стр. 161-162.

21. „Нове три књиге у серији *Стара српска књижевност (Списи о Косову; Списи Димитрија Кантакузина и Владислава Граматика;* Патријарх Пајсије, *Сабрани списи)*“, Књижевност и језик 1-2, Београд 1994, стр. 112-113.

22. „Почеци српске књижевности (Ђорђе Трифуновић, *Стара српска књижевност. Основе,* Београд 1994)“, Књижевна реч 454-455, Београд 1995, стр. VI.

23. „Сведочанства српских ходочасника (Томислав Јовановић: *Света земља у српској књижевности од XIII до краја XVIII века*. Београд: Чигоја штампа, 2007)“, Годишњак Катедре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима: Посвећено успомени на проф. др Новицу Петковића, Филолошки факултет Универзитета у Београду, год. IV, 2008, 357–359.

Уредник:

1. *Словенско средњовековно наслеђе*, Зборник посвећен професору Ђорђу Трифуновићу, Београд 2002 (уредила са Т. Јовановићем и И. Шпадијер)

б) *Библиографија радова након избора у звање доцента*

1. Монографије националног значаја (М 42 – по 5 поена):

1. *„Житије светог Панкратија Тавроменијског“ у српској рукописној традицији. Студија и издање*, Филолошки факултет, Београд 2014, 419 стр.

2. *„Житије светог Антонија Великог“ према српским средњовековним рукописима*, Чигоја штампа, Београд 2015, 216 стр.

2. Поглавља у монографијама националног значаја (М 45 – по 1,5 поена):

3. Ђорђе Костић, *Квантитативни опис структуре српског језика*, књ. 5–6, *Српски језик од XII до XVIII века*, Архиепископ Данило II, *Животи краљева и архиепископа српских,* I–II, ИЕФПГ Београд, ЛЕП Филозофки факултет у Београду, ЈП Службени гласник, библиотека LEXIS, едиција Речници и енциклопедије, Београд 2010 (909+824 стр.). [са Владаном Тријићем и Радмилом Ковачевић]

4. Ђорђе Костић, *Квантитативни опис структуре српског језика*, књ. 7–8, *Српски језик од XII до XVIII века, Житија, канон, хронике,* I–II, ИЕФПГ Београд, ЛЕП Филозофки

факултет у Београду, ЈП Службени гласник, библиотека LEXIS, едиција Речници и енциклопедије, Београд 2012 (1505+1416 стр.). [са Владаном Тријићем и Радмилом Ковачевић]

5. *Демонска искушења у Теодосијевом „Житију св. Петра Коришког“*. У: *Стефан Првовенчани, Доментијан, Теодосије*, приредила Љиљана Јухас-Георгиевска, Антологијска едиција Десет векова српске књижевности, књига 2, Издавачки центар Матице српске, Нови Сад 2012, 417–425.

3. Рад објављен у часопису међународног значаја (М 24 – 4 поена):

6. *Нови препис „Песме смрти“ из XVII века*, Прилози за књижевност, језик историју и фолклор, књ. LXXX, Београд 2014, 149–159.

4. Радови објављени у водећем часопису националног значаја(М51 – по 3поена):

7. *Текст „Житија светог Антонија“ према српским преписима*, Археографски прилози 31–32, Београд 2009–2010, стр. 269–343.

8. *Преписи старог словенског превода „Житија св. Панкратија Тавроменијског“*, Археографски прилози 34, Београд 2013, 7–23.

5. Рад у часопису националног значаја (М 52 – 2 поена):

9. *Софијски препис „Повести о Акиру премудром“*, Годишњак Друштва чланова Матице српске у Републици Српској, бр. 4–5, 2014–2015, Бања Лука 2015, 229–253.

6. Саопштења са скупова међународног значаја штампани у целини (М 33 – по 1 поен):

10. *Дечански и Грачанички препис „Житија светог Антонија“*. У: *Дечани у светлу археографских истраживања. Зборник радова*, уредник Татјана Суботин-Голубовић, Народна библиотека Србије, Београд 2012, 149–156.

11. Александар Костић, Зорица Витић, *Софтверска апликација за претрагу и анализу српских средњовековник текстова*. У: *Дигиталне библиотеке и дигитални архиви*. Уредници: проф. др Александра Вранеш, проф. др Љиљана Марковић, Универзитет у Београду, Филолошки факултет, Београд 2015, 303–313.

12. Зорица Витић, Александар Костић, *Специфични захтеви анотације српскословенског у оквиру Електронског корпуса српског језика*. У: *Дигиталне библиотеке и дигитални архиви*. Уредници: проф. др Александра Вранеш, проф. др Љиљана Марковић, Универзитет у Београду, Филолошки факултет, Београд 2015, 315–323.

7. Прикази (М 26 – по 1 поен):

13. *Летопис манастира Марче и Лепавине. Изворни текст и превод*. Приредио Томислав Јовановић, Музеј Српске православне цркве, Музеј Српске православне цркве Епархије Загребачко-љубљанске, Београд 2013, 155 стр, Прилози за књижевност, језик историју и фолклор, књ. LXXIX, Београд 2013, 310–312.

14. *Чуда и пут спасења* (Агапије Ландос, *Спасење грешних, Препис Јеротеја Рачанина из 1697. године*, Том I, Фототипија; Том II, Српскословенски текст приредио и на савремени српски језик пренео Томислав Јовановић, Фондација Рачанска баштина, Бајина Башта 2012, 656; 528 стр.), Годишњак Катедре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима, Филолошки факултет Универзитета у Београду, год. VII, 2013, 365–368.

8. Радови саопштени на скупу међународног значаја штампани у изводу (М 34 – по 0,5):

15. Александар Костић, Зорица Витић, *Софтверска апликација за претрагу и анализу српских средњовековник текстова*. У: *Дигиталне библиотеке и дигитални архиви*. Међународна научна конференција, 7. и 8. април 2014. године, Београд, Нови Сад. *Зборник резимеа*, Универзитет у Београду, Филолошки факултет, Београд 2013, 55–58.

16. Зорица Витић, Александар Костић, *Специфични захтеви анотације српскословенског у оквиру Електронског корпуса српског језика*. У: *Дигиталне библиотеке и дигитални архиви*. Међународна научна конференција, 7. и 8. април 2014. године, Београд, Нови Сад. *Зборник резимеа*, Универзитет у Београду, Филолошки факултет, Београд 2013, 133–136.

3. МИШЉЕЊЕ О ДОСАДАШЊЕМ НАУЧНОМ И СТРУЧНОМ РАДУ

Библиографија радова др Зорице Витић показује да се она бави широким спектром тема средњовековне књижевности – од текстологије и поетике до књижевноисторијског и књижевнотеоријског проучавања, научних синтеза и издавања делā. Од избора у звање доцента (21. 06. 2011) она је објавила 16 публикација: 2 научне монографије, 3 рада као поглавља у монографијама националног значаја, 1 рад у часопису међународног значаја, 2 рада у водећем часопису националног значаја, 1 рад у часопису националног значаја, 3 рада у саопштењима са скупова међународног значаја штампани у целини, 2 приказа у водећим часописима националног значаја, 2 рада саопштена на скупу међународног значаја штампана у изводу.

Књига др Зорице Витић *„Житије светог Панкратија Тавроменијског“ у српској рукописној традицији. Студија и издање* састоји се од пет основних делова. Први део обухвата девет поглавља у којима се разматра више важних поставки на основу којих се *Житије светог Панкратија* смешта у словенску рукописну традицију и анализира однос превода према грчком изворнику. Полазећи од првих помена, времена настанка и аутора *Житија*, износе се основне чињенице које ово дело предочавају истовремено као једно у дугом низу хагиографских остварења византијске књижевности и као врло битно у развоју житијног жанра. *Житије* је написао свети Евагрије највероватније крајем VIII века у грчкој средини острва Сицилије посвећујући га светом Панкратију, врсном ученику светог апостола Петра. Не тако разграната литература о питању времена настанка дела и његовом аутору говори о бројним препрекама и немогућностима да се

тачније утврде што ближа сазнања. Стога се пред ауторком нашло веома непроходно проницање у Евагријеву епоху. Оно је водило не само кроз постојећу оскудну литературу, него још непосредније преко праћења трагова у другим делима западне и источне средњовековне књижевности који су допринели назирању иоле ухватљивих података о пишчевом животу. Особита пажња у књизи посвећена је преводиоцу на словенски језик Јовану Презвитеру, који је по мишљењу др Зорице Витић превео *Житије* почетком XI века у охридском крају. Он је оставио значајан поговор о свом ширем преводилачком раду. Почев од најстаријег, али несачуваног, помена словенског преписа *Житија светог Панкратија* из 1142. године, који се налазио у светогорском манастиру Ксилургу, па преко два српска преписа, настала у Хиландару током XIII и XIV века, подробно је пропраћено њихово текстолошко стање. Како постоји још један, рускословенски, препис с краја XVII века, њему је као предложак највероватније послужио српски хиландарски препис из XIV века и који овде није узиман у ближе разматрање с обзиром на тему књиге. Пошто је ово *Житије* знатног обима, ауторка је упорним и помним сагледавањем дошла до великог обиља лексичких разлика међу преписима. Настојање преписивача Михе да у свом препису из XIV века исправи поједина нејасна места која је затекао у старијем предлошку из XIII века, довело је до неке врсте његовог редакторског приступа читавом раду. Померања текста ове врсте у млађем препису дала су драгоцену језичку подлогу коју је др Зорица Витић искористила до танчина најпре уочавајући а затим вишеструко анализирајући другачије склопове, разночтенија и лексичку грађу. Притом су навођене грчке паралеле да би се видео што дубљи однос рада преводиоца и каснијих преписивача са свим изменама које су уношене. Међу постојећим разликама запажена је посебна категорија која представља грешке у преписима. Детаљним увидом у сачуване српскословенске преписе *Житија светог Панкратија* и њиховим поређењем са једним од грчких преписа ушло се у разрешавање неразумљивих места превода и указано на њихово исправно значење. Истовремено је сачињен преглед како писарских грешака, тако и много сложеније откривање места са замућеним значењем, која је очигледно направио још преводилац на словенски језик. Богатство лексике *Житија светог Панкратија* у словенском преводу дало је ауторки повода да се позабави њеним вишезначним одликама. Неколико одељака рада захвата речи досад незабележене у речницима, затим грецизме потврђене у речницима, лексику карактеристичну за *Супрасаљски зборник*, речи непотврђене у канонским споменицима и напокон речи потврђене у речницима, али у другом значењу. Овако разрађен приступ проучавању лексике *Житија светог Панкратија* указује на нова сазнања и проширења опсега речи које су потврђене у српскословенском, али и у другим словенским језицима старословенске редакције. Преводиочева техника нарочито је занимала ауторку те ју је проучавала кроз појаве и поступке који прате грчки изворник и посебно оне у којима се знатно одступало. Лакуне у преводу представљале су довољно загонетна места да се на њима задржи у мери потребној за извођење закључака и понекад претпоставки о разлозима зашто је дошло до њих. Мада је тешко увек одредити узрок појаве појединих лакуна, као могућа решења у књизи се срећемо са мишљењем да је до њих могло доћи било „недостацима грчког предлошка“, „преводиочевом непажњом“, „пропустима“, или „оштећењима насталим у старијим, несачуваним словенским преписима“. Насупрот оваквих појава, наилази се на ређа проширења. Да би се преводиочев поступак што боље одредио, праћен је његов однос према грчком тексту. Запажена је његова основна одлика да је у великој мери преводио дословно. Уз такву преовлађујућу особину, открила су се и нека трагалачка опредељења преводиоца у којима је долазио до нових решења, пре свега синонимски варирајући грецизме и одговарајуће словенске речи. Навођењем таквих напоредних места на српскословенском и грчком показана је

очигледност преводиочевог истанчаног поступка. Његов труд исказао се у изналажењу словенских назива реалија везаних за поједине паганске обреде, за богослужење, црквене књиге, сасуде, хришћански обред, свештеничке одежде и ратничку опрему. У другом поглављу нашироко су проучене књижевноуметничке карактеристике *Житија светог Панкратија*. Најпре је прегледно и језгровито изложена садржина овог жанровски врло слојевитог дела са обиљем јунака, живим, узбудљивим и драматичним сценама у којима је дочаран живот на Сицилији у временима када су увелико постојали пагански обичаји и када су први хришћански мисионари започињали са проповедањем Христове вере. Потом се зашло у питања структуре *Житија* и главних аспеката уобличавања светитељског лика. Необично велики обим грађе коју је Евагрије захватио захтевао је посебан кључ за савладавање и изналажење својеврсне композиције. Притом су догађаји праћени кроз садашње приповедачко време омеђено Панкратијевим животом, али је такође прибегнуто ретроспекцији и посегнуто за антиципацијом. Наративна сложеност *Житија* почива на зналачком пишчевом приповедању, смењивању приповедачâ, уверљивим дијалозима и уметању делова који поджанровски чине вешто уклопљен мозаик изведен од реторски интонираних проповеди, поука, молитви, плачева, посланица и приповедачки раскошно изложених чуда. Активно присуство демона и анђела у *Житију* навело је ауторку да им посвети засебно поглавље у коме је сагледала простор фантастике уткан у неизбежне пишчеве приказе оностраног и чудесног. Постојана поређења Панкратија са Мојсијем као непролазним старозаветним узором разматрана су посебно у књизи уз анализу места са таквим паралелама. Посебност *Житија светог Панкратија* представља уношење једног другог житија, светог Таура, у коме се излаже његов легендарни живот као оснивача епископског средишта Таормине. Била је то истовремено прилика да се још целовитије истражи композициона структура и жанровско устројство *Житија светог Панкратија*. У завршном делу књиге осврће се на најважније резулате рада. Ауторка према свему проученом сматра да би ово житије могло да се одреди као легендарна повест са житијним одликама. После навођења списка литературе долази као логичан свод додатак књизи у коме је приређен текст издања *Житија светог Панкратија*. За основу је узет старији српски препис из XIII века. Како је он непотпуно сачуван, недостајући делови употпуњени су према млађем хиландарском препису. Поред праћења ова два преписа, српскословенски текст упоређен је са једним грчким преписом. Све међусобне разлике донете су испод основног текста уз најнужније коментаре којима се указује о чему је реч, да нешто недостаје, да је додато, да је грешка, да је исправно, исписано изнад реда, исписано на маргини, накнадно додато, поновљено, да је друга рука, или киноварни иницијал. Овако подробним предочавањем текста најстаријег српског преписа *Житија светог Панкратија* успостављен је његов јасан положај према млађем препису и грчком изворнику. Ова књига др Зорице Витић представља замашан истраживачки искорак у проучавању незаобилазног дела византијске књижевности сачуваног у српским преписима. Остварени резултати указују на широко примењен методолошки приступ којим се кретало током читавог пређеног пута, а очигледност као мерило научног поступка потврђује достигнути степен трагалачке поузданости.

Књига др Зорице Витић *„Житије светог Антонија Великог“ према српским средњовековним рукописима* заснована је на вишеструким истраживањима српских преписа словенских превода једног од кључних дела хришћанске житијне књижевности монашко-аскетског типа. Њена дводелна подела проистиче из логичне повезаности најпре разматрања битних појава које се односе на питања грчког предлошка, типова словенских превода и сачуваних преписа, као и текста *Житија* са пропратним текстолошким напоменама. Освртом на почетку на бројне потоње писце који су се надахњивали *Житијем светог Антонија* успостављен је поуздан књижевноисторијски траг овог дела

кроз многе векове у другим жанровски сродним, али и несродним саставима. Као изразит утицај *Житија* на неко од дела изван матичног жанра истакнута је *Лествица* Јована Лествичника, у којој је монашка аскеза предочена у непрестаној борби и поступном духовном уздизању на путу врлина. Прегледом досадашњих проучавања словенског рукописног наслеђа створен је јасан оквир за сагледавање српских преписа. Крећући се од једног до другог српског преписа *Житија светог Антонија Великог*, показана је њихова заснованост на једном од два словенска превода, старијем, који је сачинио Презвитер Јован између друге и четврте деценије XI века, и млађем, потеклом из XIV столећа. Иако постоји и трећи превод овог дела, он није потврђен у српским преписима, већ само у бугарском, те није разматран у обухватности каква је спроведена на остала два превода. Увидом у стање словенских преписа старијег словенског превода др Зорица Витић извела је један од важних закључака у својој студији, којим се убедљиво доводи у везу настанак млађег преписа. Он се односи пре свега на побројана и неразумљива места у првом словенском преводу проузрокована неодговарајућим грчким предлошком на основу кога је Презвитер Јован преводио на словенски. Незадовољство таквим стањем навело је другог преводиоца да се у XIV веку лати новог превода, потпунијег и прихватљивијег. Др Зорица Витић је према постојећем рукописном стању запазила да су готово сви, али не и једини, српски преписи другог превода настали на Светој Гори. Разматрањем сваког од српских преписа, дат је њихов детаљан преглед кроз поглавље названо *Света Гора, Матејча и Света Тројица Пљеваљска*. У њему је донето обиље података о писарима и наведен шири контекст састава уз које су се нашли преписи *Житија светог Антонија*. Нарочита пажња поклоњена је изузетним писарима Владиславу Граматику, Аверкију и Венијамину. Они су поузданошћу и исправношћу својих преписа представљали не само узорне писаре, него изврсне граматике и у извесној мери изворне ствараоце. Детаљним поређењима српских преписа старијег превода др Зорица Витић дошла је до јасних потврда о постојању појединих група, проистеклих из различитих предложака ранијих времена. За преписе новог превода установљено је да показују мања удаљавања једних од других, него што се то десило са сачуваним преписима старијег превода. У поглављу под називом *Одлике превода* показана је сва умешност и аналитичност кандидата. Систематским праћењем карактеристичних места у првом и другом преводу и њиховим поређењем са грчким текстом успостављена је јасна слика о разликама и међусобним блискостима. Читав тај поступак допринео је непосредном сагледавању мањкавости првог превода, који није могао да се оствари на успешнији начин с обзиром да Презвитер Јован, како је утврђено, пред собом није имао довољно ваљан грчки предложак. Испуштена места надокнађивана су поступком сналажења од случаја до случаја, што је потоњим преписивачима доносило недоумице и повод да уносе своја решења, често упадајући у замке грешака и нова и непредвидива удаљавања од правог смисла. У другом словенском преводу стање је умногоме поправљено и доведено у већи склад са грчким текстом. Др Зорица Витић примећује да је у неким категоријама речи други превод задржао већи број грецизама него што се то среће у првом преводу. Истовремено, то представља и лични однос преводиоца према грчком изворнику, као и одлику епохе XIV века, у којој је грчка лексика далеко више одомаћена међу Словенима, него што је то био случај у ранијим столећима. Ма колико да је уплив грчке лексике у другом преводу присутнији, преводилац се много дубље трудио да проникне у словенски смисао, што је и остварио бољим решењима него што их је изнашао Презвитер Јован. Драгоцена су ауторкина разматрања појединих синонима или другачијих решења која се налазе у првом и другом преводу. У њима је показана методолошка ширина и трагалачка истрајност у намери да се истражи богатство српскословенског језика, присутног у овако утицајном делу. Овом књигом др Зорице Витић оба словенска превода *Житија светог Антонија* добила су поузданог тумача, а са

приређеним текстом у другом делу књиге уз богат текстолошки увид у остале преписе створен је критички предуслов за даља научна проучавања овог незаобиланог дела.

Вишедеценијски рад, пре свега лингвиста, али и научника из других дисциплина, окупљених на замашном пројекту израде фреквенцијског речника српског језика, уродио је плодом тиме што су се појавиле истовремено пета и шеста књига у којој је обрађен језик житија Архиепископа Данила II (Ђорђе Костић, *Квантитативни опис структуре српског језика*, књ. 5–6, *Српски језик од XII до XVIII века*, Архиепископ Данило II, *Животи краљева и архиепископа српских*, I–II). У сложеној граматичкој обради сваке појединачне речи и њених српскословенских облика у Даниловим житијима учествовала је и др Зорица Витић. Да би се као крајњи резултат добила врло лагодна и донедавно незамислива електронска претрага ових дела, др Зорица Витић је прошла кроз разгранату и стручну обраду сваке појединачне речи коју је Данило употребио у својим житијима. Богатство облика променљивих речи обрађено је лематизацијом тако да се преко основног облика прати њихова свеколика морфолошка појавност и учесталост од почетка до краја сваког дела понаособ.

У 7. и 8. књизи Ђорђа Костића, *Квантитативни опис структуре српског језика*, са већ препознатљивим поднасловом *Српски језик од XII до XVIII века*, обрађена су дела жанровски означена насловом *Житија, канон, хронике*. Учествујући заједно са Владаном Тријићем и Радмилом Ковачевић у пројекту у изради овог фреквенцијског речника српског језика, др Зорица Витић наставила је са обрадом грађе по истим начелима као и у претходним књигама. Овакав речник драгоцен је и неизоставан приликом проучавања старих српских споменика и писаца.

У раду *Демонска искушења у Теодосијевом „Житију св. Петра Коришког“*. У: *Стефан Првовенчани, Доментијан, Теодосије* анализиране су сцене препуне фантастике у којој се јављају демони. Детаљним сагледавањем показано је Теодосијево ослањање на *Житије светог Антонија* Атанасија Александријског приликом грађења Петровог лика и посебно у обликовању сцена у којима се бори са демонима. Такође се трагало за библијским паралелама којима је Теодосије богатио свој израз.

Рад *Нови препис „Песме смрти“ из XVII века* представља научну новост и дометање текста још једног преписа овог песничког дела, донекле другачијег од осталих, али ипак у основној сродности. Уз сва досадашња сазнања о постојању искључиво српских преписа *Песме смрти*, овај рад бави се преписом из збирке Библиотеке Матице српске. Скривеност овог преписа поткрала се досадашњим проучаваоцима, јер се нашао под неупадљивим насловом *Повест веома корисна*. У раду се доноси и текст *Песме смрти* са текстолошким увидом у остале преписе.

У раду *Текст „Житија светог Антонија“ према српским преписима* др Зорица Витић приредила је обиман текст житија овог пустињака који је својим узорним животом оставио дубоког трага на потоње генерације аскета и подвижника широм хришћанских простора. Текст је приређен на основу српског преписа с краја XIV века који се данас чува у збирци Алексеја Ивановича Хлудова у Москви. Притом је основни текст упоређен са још два српска преписа из истог времена и све њихове разлике донете у критичком апарату. Ово издање пружа добру основу за даља проучавања разгранате традиције словенских преписа и поуздан пут у припреми за критичко издање текста *Житија*.

Студија са насловом *Преписи старог словенског превода „Житија св. Панкратија Тавроменијског“* представља текстолошко сагледавање овог житија на основу српских преписа у односу на грчки текст. Детаљним праћењем одлика текста добијена је јаснија представа о приступу Презвитера Јована приликом превођења на словенски језик. Уочене су добре стране преводиоца, али и нека одступања у односу на грчко стање, чиме је потпуније предочена преводилачка техника.

Једном од ретких потпуних српских преписа *Повести о Акиру премудром* посвећен је рад *Софијски препис „Повести о Акиру премудром“*. Сагледана су досадашња проучавања овог дела и приређен текст српског преписа који се чува у збирци Народне библиотеке у Софији. Препуно древних изрека, ово дело представља ризницу мудрих мисли разноврсне тематике, те је имало одјека у стваралаштву писаца током низа векова. Овим издањем први пут је добијен текст *Повести* на основу српског преписа са освртом на остале варијанте.

На научном скупу посвећеним дечанским рукописима Зорица Витић учествовала је својим радом *Дечански и Грачанички препис „Житија светог Антонија“*, који је и штампан у заједничком зборнику. Два српска преписа овог житија привукла су пажњу ауторке да их размотри у ширем контексту са другим преписима и да покаже све њихове одлике.

У сарадњи са Александром Костићем Зорица Витић написала је два рада у којима је изложен начин представљања софтверске апликације за претрагу и анализу српских средњовековник текстова. Као учесник у пројекту дигиталног представљања и увида у српски језик од најранијих времена, З. Витић је допринела обради српскословенске лексике проистекле из дела српских писаца средњег века.

Пратећи новија издања старих српских текстова, Зорица Витић је својим приказима и рецензијама указала на поједине радове из те области. Њена интересовања у сваком њеном раду показују дубоку усмереност ка струци, посвећеност важним темама недовољно проученим и неговању постојаног праћења збивања на пољу средњовековних проучавања у домаћој и страним срединама.

4. МИШЉЕЊЕ О ИСПУЊЕНОСТИ ДРУГИХ УСЛОВА ЗА РАД

Др Зорица Витић учествује у редовној настави предавањима и вежбањима на предметима *Средњовековна књижевност* (студијске групе 01, 05) и *Историја средњовековне књижевности* (студијска група 06). Поред тога, била је ментор и члан комисија дипломских и мастер радова. Увидом у укупан научни и наставни рад др Зорице Витић закључујемо да она представља зрелог научника и истовремено наставника са потврђеним искуством и доказаним педагошким резултатима. Она активно учествује у развоју наставе. Примењујући најновије методе, које темељи како на сопственим истраживањима тако и на достигнућима и теоријским радовима светских научника, она информише студенте о најновијим сазнањима у медиевистици и подстиче их на самосталан истраживачки рад и стицање знања. Прожимање њеног научног бављења широким темама средњовековља са разноликим видовима наставе најбољи су показатељ достигнутих могућности и залагања какви одликују доброг универзитетског наставника. Њено менторство у изради дипломских и мастер радова потврђује сву стасалост у вођењу израде завршних радова на основним и мастер студијама.

Наставни и научни рад др Зорице Витић у протеклом периоду указује да је она стекла довољну стручност, поузданост и оспособљеност да се одговорно и савесно односи према обавезама које се очекују од наставника који може преузети сложене обавезе предавача из области средњовековне књижевности какве се негују на Филолошком факултету. Њен научни рад заснива се пре свега на изворном проучавању како српских, тако и словенских средњовековних рукописа, чиме је овладала сложеним методама археографије, палеографије и текстологије, неопходним за бављење ширим књижевноисторијским и књижевнотеоријским темама књижевности. Тиме је успела да се зналачки упусти у

проучавања појединих дела старе српске књижевности. Притом треба истаћи да се зрелост њених проучавања нарочито испољила приликом израде магистарске тезе и докторске дисертације. Ширина приступа којим се упустила у напоредно изучавање грчког и словенског стања у *Житију светог Антонија* и *Житију светог Панкратија Тавроменијског* говори најбоље о њеној научној зрелости и преданости која је пратила овако замашан дугогодишњи труд.

5. ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

Након пажљивог разматрања свих релевантних чињеница (научно-истраживачког рада, стручног и професионалног ангажовања, педагошког рада) Комисија је донела закључак да кандидат др Зорица Витић потпуно одговара критеријумима за избор ванредног професора за предмет Средњовековна књижевност. Стога свесрдно предлажемо Наставно-научном Већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да **др Зорицу Витић**, досадашњег доцента, изабере у звање **ванредног професора** за ужу научну област Српска књижевност, предмет Средњовековна књижевност.

У Београду, 1. II 2016. К О М И С И Ј А:

_____

проф. др Томислав Јовановић
(редовни професор, Филолошки факултет Универзитета у Београду, ужа научна област: Српска књижевност)

_____

проф. др Љиљана Јухас-Георгиевска
редовни професор, Филолошки факултет Универзитета у Београду, ужа научна област: Српска књижевност

_____

проф. др Светлана Томин
редовни професор, Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду, ужа научна област: Српска књижевност